

DREPT PENAL ȘI PROCESUAL PENAL

CZU 343.98

GRUPUL INFRAȚIONAL ORGANIZAT ÎN CONTEXTUL CRIMINALITĂȚII TRANSNAȚIONALE

Dumitru OBADĂ,
procuror, formator INJ,
doctorand USM

Andrei CAZACICOV,
audient INJ, doctorand la
Academia „Ștefan cel Mare”
a MAI

SUMAR

Prioritatea actelor normative internaționale asupra cadrului normativ național nu rezidă doar în forța juridică supremă în sine, ci și într-o practică universală, validă tuturor situațiilor abstractizate, în afară de contextul cultural, social, economic sau politic. Definirea conceptului de grup criminal organizat, conform legislației penale a Republicii Moldova, constituie o reminiscență perimată pe fundalul prevederilor Convenției împotriva criminalității transnaționale organizate, fapt ce cade sub incidența studiului propus de autorii articolului în cauză.

Cuvinte-cheie: *participație penală, grup structurat, grup criminal organizat, organizație criminală, grup infrațional organizat, criminalitate organizată, criminalitate transnațională, măsuri specifice de combatere a criminalității organizate.*

La 17 mai 2005 Republica Moldova a ratificat Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate [12], iar în acord cu art. 5 al Legii de ratificare [26] și-a asumat angajamentul de aducere a

THE ORGANIZED CRIMINAL GROUP IN THE CONTEXT OF TRANSNATIONAL CRIMINALITY

SUMMARY

The priority of international normative acts on the national legislation doesn't consist only in the supreme juridical force by itself, but also in an universal practice available for all abstracted situations, apart from the cultural, social, economic or political context. Defining the concept of anorganized criminal group according to the criminal law of the Republic of Moldova is a disused reminiscence on the background of the Convention against transnational organized crime, which is the subject of the study proposed by the authors of this article.

Key-words: *criminal participation, structured group, organized crime group, criminal organization, organized crime, transnational crime, specific control measures.*

legislației în vigoare în concordanță cu prezenta lege și cu prevederile convenționale.

Terminologia uzitată de Convenția indicată *supra* cu referință la formele de manifestare a criminalității organizate diferă de cea folosită în cadrul tehnicii legislative de incriminare autohtonă, fapt ce condiționează și o exegeză distinctă.

În vederea racordării legislației penale a Republicii Moldova la prevederile actelor normative de talie internațională la care face parte, într-o evitarea disensiunilor semantice și divergențelor calificative care îngreuiază unele proceduri de asistență juridică internațională în materie penală și pentru armonizarea efectivă a legislației naționale la *acquis-ul* comunitar, ne propunem să analizăm conceptele de criminalitate organizată, în special cel de grup criminal organizat, în lumina necesităților dictate de transnaționalizarea fenomenului criminalității.

Acest din urmă obiectiv este oportun și în lumina strategiei naționale de prevenire și combatere a criminalității organizate pe anii 2011-2019, conform căreia

„Republica Moldova, ca oricare altă țară din lume, se confruntă cu diversitatea criminalității organizate [...]. Dimensiunile criminalității organizate reprezintă un risc la adresa securității statului, prin afectarea majorității domeniilor de manifestare ale mediului economic și social [...]. Comiterea infracțiunilor de către grupurile criminale organizate este în permanentă creștere, iar „euroconformizarea legislației referitoare domeniului de reglementare” este un obiectiv central [20].

Mai mult, vom reliefa concis incidența prevederilor instrumentului juridic cu vocație de universalitate menționat asupra cadrului normativ național, din perspectiva creării unui arsenal juridic propice consolidării sistemului măsurilor speciale specifice de investigare și combatere a criminalității organizate.

Investigațiile activității criminale organizate au demonstrat că este dificil de a defini criminalitatea organizată, care ar reflecta concomitent aspectele ei juridico-penale, criminologice și criminalistice [1, p.29]. Din această perspectivă, obiect de cercetare al prezentului studiu îl va constitui, preponderent, aspectul juridico-penal al noțiunilor aferente criminalității organizate.

Conform Legii privind prevenirea și combaterea criminalității organizate [27], prin activitate criminală organizată se înțeleg acele „*acțiuni/inacțiuni sau sistem de acțiuni/inacțiuni orientate spre comiterea de către grupurile sau organizațiile criminale a unei sau mai multor infracțiuni prevăzute în Partea specială a Codului penal*”. Prin criminalitate organizată se prezumă „*un fenomen social care cuprinde grupurile și organizațiile criminale, activitatea criminală a acestora, faptele infracționale comise de membrii grupurilor și organizațiilor criminale, actele preparatorii ale grupurilor și organizațiilor criminale și ale membrilor acestora în vederea comiterii de infracțiuni, precum și alte infracțiuni care, conform Codului penal, se consideră comise de un grup sau o organizație criminală*”.

Legea sus-menționată antrenează două forme de criminalitate organizată: organizație criminală și grup criminal, ultimul concept nefiind definit și nici folosit de legiuitor în nicio componentă de infracțiune din Codul penal al Republicii Moldova [6], decât în forma de grup criminal organizat (sublinierea ne aparține – n.a.).

Este de menționat că în Codul penal în redacția din 1961 (actualmente abrogat) [7] nu se regăsea conceptul de grup criminal organizat, iar art. 17¹ CP oferă noțiunea de organizație criminală drept „*o reuniune de persoane sau de grupuri criminale [...]*”. Această din urmă mențiune privind grupul criminal este prima și ultima, nefiind nici definită, nici întâlnită sub forma menționată în întregul text legislativ. Veriga care lipsește în lanțul „de două sau mai multe persoane” – „organizație criminală” – atestată în cadrul circumstanțelor agravante ale diverselor componente de infracțiune se înfățișează prin expresiile: „un grup de persoane”, „un grup de persoane cu înțelegere prealabilă”, „grup organizat”.

Forma de participare „grup organizat” este nu doar mai complexă, ci și cu mult mai periculoasă, fapt ce se desprinde prin regimul sancționator mai aspru (spre exemplu, art. 143¹ CP în redacția din 1961: ocuparea samavolnică sau prin metode abuzive a lăcașurilor de cult – prevedea o pedeapsă cu privațiunea de libertate pentru săvârșirea infracțiunii de un grup organizat mai mult de dublu în raport cu aceeași faptă comisă de un grup de persoane).

În conformitate cu art. 43 al Codului penal în vigoare [6], sunt generalizate 4 forme de participare penală: participare simplă, participare complexă, grup criminal organizat, organizație (asociație) criminală. În particular, în Partea Specială a Codului penal distingem și unele forme *sui generis* ale participării penale, precum: banda armată (art. 283 CP – Banditismul), grupurile sau organizațiile constituite în scopul de a contribui la comiterea unei sau mai multor infracțiuni cu caracter terorist (art. 279¹ CP – Recrutarea, instruirea sau acordarea altui suport în scop terorist), grupuri criminale (art. 286 CP – Acțiunile care dezorganizează activitatea penitenciarelor), formațiunile paramilitare ilegale (art. 282 CP – Organizarea unei formațiuni paramilitare ilegale sau participarea la ea), precum și alte forme de organizare a activității criminale: un grup de administratori și/sau de acționari (art. 252 alin. (4) lit. a) CP – Insolvabilitatea intenționată), grup de propovăduire a credințelor religioase și de îndeplinire a riturilor religioase (art. 185 CP – Atentarea la persoană și la drepturile cetățenilor sub formă de propovăduire a credințelor religioase și de îndeplinire a riturilor religioase).

Totodată, unele legi speciale, precum este Legea Republicii Moldova cu privire la prevenirea și combaterea terorismului, nr. 120 din 21.09.2017 [28], prevăd și alte forme de organizare criminală, spre exemplu - grupuri teroriste sau organizații teroriste (art. 3).

După această digresiune, relevăm că din cele 4 forme de participare penală prevăzute la art. 43 CP, în mod vădit, două capătă un caracter organizat, ceea ce le atribuie conotații speciale.

Prin grup criminal organizat, conform definiției legitimate stipulate în art. 46 CP, se înțelege „*o reuniune stabilă de persoane care s-au organizat în prealabil pentru a comite una sau mai multe infracțiuni*”.

Organizația (asociația) criminală este „*o reuniune de grupuri criminale organizate într-o comunitate stabilă, a cărei activitate se întemeiază pe diviziune, între membrii organizației și structurile ei, a funcțiilor de administrare, asigurare și executare a intențiilor criminale ale organizației în scopul de a influența activitatea economică și de altă natură a persoanelor fizice și juridice sau de a o controla, în alte forme, în vederea obținerii de avantaje și realizării de interese economice, financiare sau politice*” (art. 47 CP).

Absența definirii legale a acestor două concepte ar fi de natură să provoace dificultăți insurmontabile la

percepția și calificarea corectă a unui număr de peste 60 de componente de infracțiune, în mod special a celor calificate, cărora li se atribuie astfel de circumstanțe agravante, precum „săvârșite de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală” sau „în interesul unui grup criminal organizat sau al unei organizații criminale”. Sub acest aspect, este de menționat că faptele care pot fi comise de către un grup criminal organizat sau de către o organizație criminală nu pot fi epuizate decât prin infracțiunile ce se caracterizează prin acest semn calificativ [33, p.71]. Astfel, într-un caz de comitere a unui omor de un grup criminal organizat sau organizație criminală, calificarea, la constatarea tuturor semnelor relevante ale componentei de infracțiune, se va efectua conform art. 145 alin. (2) lit. i) CP, adică omor săvârșit de două sau mai multe persoane.

La rândul său, Convenția împotriva criminalității transnaționale organizate operează cu următoarele noțiuni:

- 1) grup infracțional organizat – desemnează un grup structurat alcătuit din trei sau mai multe persoane, care există de o anumită perioadă și acționează în înțelegere, cu scopul săvârșirii uneia ori mai multor infracțiuni grave sau infracțiuni prevăzute de prezenta convenție, pentru a obține, direct ori indirect, un avantaj financiar sau un alt avantaj material;
- 2) grup structurat – desemnează un grup care nu s-a constituit la întâmplare pentru a comite neapărat o infracțiune și care nu deține neapărat un anumit rol de continuitate sau de structură elaborată pentru membrii săi.

Similitudinea conceptuală rezidă în termenii de „grup criminal organizat”, prevăzut de legislația penală națională și „grup infracțional organizat”, statuat astfel în textul convențional.

Merită de menționat faptul că termenii „criminal” și „infracțional” nu sunt tratați drept sinonime clasice [4, p.61; 31, p.74], iar conform DEX-ului - crima este „Infracțiune care prezintă un grad ridicat de pericol social și pe care legea o sancționează cu pedepsele cele mai mari” [19]. Respectiv, atât din punct de vedere lingvistic, cât și din punct de vedere juridico-penal, căci legislativul nu utilizează lexemul „crimă” în niciun context al legii penale, folosirea în sintagma „grup criminal organizat” a termenului de crimă/criminal este intempestivă.

Pentru a desluși, fără echivoc, conținutul fiecărei noțiuni în parte, urmează de analizat trăsăturile componente ale acestora, prin intermediul cărora se pot trasa punctele de tangență comună. Astfel, grupul criminal organizat conține 3 trăsături de bază: stabilitatea, organizarea prealabilă, scopul comiterii altor infracțiuni.

Stabilitatea grupului criminal organizat este caracterizată de existența unor legături strânse permanente între membrii grupului și formele și metodele individuale, specifice ale activității acestuia. În practica judici-

ară, în calitate de indicatori ai stabilității se evidențiază: gradul înalt de organizare, stabilitatea activului de bază al grupului și structurii ei organizaționale, existența unor metode și forme de activitate individuale, stabilitatea (constanța) formelor și metodelor activității criminale [2, p.378].

Cea de a doua trăsătură specifică grupului criminal organizat – organizarea în prealabil a participanților – denotă faptul că participanții nu doar s-au înțeles privitor la săvârșirea în comun a infracțiunii, ceea ce este caracteristic grupului de persoane care acționează cu înțelegere prealabilă, ci au atins și o anumită comunitate obiectivă și subiectivă în scopul săvârșirii în comun a unei infracțiuni, însă de cele mai dese ori a câtorva infracțiuni, care pot fi și neidentice [2, p.379].

Scopul de a comite una sau mai multe infracțiuni nu particularizează tipul acestora, care, conform clasificării legale indicate în art. 16 CP, pot fi: ușoare, mai puțin grave, grave, deosebit de grave, excepțional de grave.

Dacă grupul criminal organizat conține trei trăsături de bază: 1) stabilitatea (statornicia) grupului; 2) organizarea în prealabil a membrilor grupului; 3) scopul de a comite una sau mai multe infracțiuni, atunci grupul infracțional organizat conține o paletă mai vastă de trăsături, printre care: 1) grup structurat; 2) componența minimă din 3 persoane; 3) dănuirea în timp, 4) operarea cu înțelegere; 5) scopul primordial de comitere a unor infracțiuni grave sau altor infracțiuni prevăzute de Convenție; 6) scopul subsidiar de obținere a unui avantaj financiar sau a altui avantaj material.

Din start, stabilitatea/statornicia grupului și structuralitatea acestuia sunt trăsături ce se exclud reciproc, or, conform prevederilor convenționale, grupul structurat reprezintă un grup care nu s-a constituit la întâmplare pentru a comite neapărat o infracțiune și care nu deține neapărat un anumit rol de continuitate sau de structură elaborată pentru membrii săi.

Componența grupului, de asemenea, delimitează grupul criminal organizat de grupul infracțional organizat. Astfel, una din condițiile obligatorii necesare existenței grupului criminal organizat este ca acesta să fie alcătuit din două sau mai multe persoane. Faptul care deosebește grupul criminal organizat de un simplu grup, format din cel puțin doi coautori, este stabilitatea [35, p.389], statornicia [33, p.56] și unitatea [3, p.267], iar această din urmă situație implică dificultăți practice la delimitarea agravării răspunderii penale în baza circumstanțelor agravante: „săvârșit de un grup criminal organizat” și „săvârșit de două sau mai multe persoane”.

În acest sens, Curtea Supremă de Justiție a statuat: „Săvârșirea sustragerii de un grup criminal organizat are loc în cazul în care această faptă e comisă de o reuniune stabilă de persoane care s-au organizat în prealabil pentru a comite una sau mai multe infracțiuni. Spre deosebire de două sau mai multe persoane, care

s-au înțeles în prealabil despre săvârșirea sustragerii, grupul criminal organizat se caracterizează, în special, prin stabilitate, prin prezența în componența lui a unui organizator și printr-un plan dinainte elaborat al activității infracționale comune, precum și prin repartizarea obligatorie a rolurilor între membrii grupului criminal organizat, în timpul pregătirii sustragerii” [21].

Înțelegerea prealabilă cu scopul de a comite una sau mai multe infracțiuni este posibilă și în cazul circumstanței agravante „săvârșit de două sau mai multe persoane” [22]. În speță, *inculpatul T.N. este învinuit că, la 4 mai 2013, aproximativ ora 23.30, împreună și după o înțelegere prealabilă cu S.V., în urma unor relații ostile apărute, intenționat, având scopul vătămării intenționate grave a integrității corporale, în timp ce se afla în pădurea din apropierea satului Dolinnoe, raionul Criuleni, i-au aplicat lovituri cu pumnii și picioarele în regiunea capului cetățeanului P.G., în rezultatul cărora ultimului i-au fost cauzate leziuni corporale sub formă de traumă acută cranio-cerebrală, fractură liniară a osului temporal de dreapta, hematom subdural, care se califică ca vătămări corporale grave periculoase pentru viață* [16].

Această constatare implică delimitarea grupului simplu de grupul criminal organizat doar în baza criteriului stabilității/statorniciei grupului, activitate greu de probat din punct de vedere practic în cazul componenței minime – din 2 membri. Într-o altă speță, *rezultatele interceptării comunicărilor și rezultatele urmăririi tainice efectuate în privința lui B.G. și Z.Ș. atestă durata în timp a grupului criminal organizat, existența unui plan bine determinat de activitate infracțională, cu desemnarea rolurilor și funcțiilor membrilor grupului, a unor acte și operațiuni concrete. Pentru calificarea acțiunilor participanților grupului criminal organizat conform art. 217 alin. (4) lit. b), d) din CP, instanța a reținut că grupul a fost „compus din cetățeni ai R. Moldova - I.V., Z.Ș., A.I. și B.G. – organizat stabil și statornic, cu un înalt grad de coordonare între ei, cu caracter retras și nivel de izolare de societate, cu regulile sale de comunicare, de subordonare, disciplină, având un plan bine determinat de activitate infracțională, cu desemnarea rolurilor și funcțiilor membrilor grupului, a unor acte și operațiuni concrete, cu intenția de a săvârși mai multe infracțiuni, grup format cu scopul de păstrare, expediere, transportare și distribuire a substanțelor narcotice, psihotrope și a analogelor lor, săvârșite în scop de înstrăinare precum și înstrăinarea ilegală a substanțelor narcotice, într-o perioadă nedeterminată de timp și în circumstanțe necunoscute a intrat în posesia substanțelor narcotice pe care a încercat să le pună în circulație ilegal, în proporții deosebit de mari”* [17].

Așadar, în primul exemplu etalat pe faptul comiterii unei infracțiuni de vătămare gravă a integrității corporale sau a sănătății, variațiile calificative – de la art. 151 alin. (1) CP, pentru autorul comiterii infracțiunii la instigarea din partea altei persoane, la art. 151 alin. (2) lit.

d) CP, pentru comiterea infracțiunii de către 2 coautori și, în final, la art. 151 alin. (2) lit. k) CP, în cazul stabilității și unității de acțiune a celor doi coautori la săvârșirea infracțiunii, poate fi evitată doar prin revizuirea noțiunii de „grup criminal organizat”, iar în caz contrar - abuzurile de drept sunt inevitabile.

Privită în această optică, componența numerică a grupului infracțional organizat în conformitate cu prevederile Convenției împotriva criminalității transnaționale organizate instituie plafonul minimum la 3 membri ai grupului. De rând cu alte trăsături distinctive ale grupului infracțional organizat, această din urmă trăsătură reprezintă o expresie a principiului *in dubio mitius* și permite probarea cu o mai mare precizie a formei de participație penală, în sensul că participarea doar a două persoane la comiterea infracțiunii în niciun caz nu se va atribui la conceptul de criminalitate organizată. Această constatare rezultă direct din cercetarea cauzelor penale din practica judiciară autohtonă. Întrucât nu putem pretinde că cercetarea noastră a jurisprudenței naționale a fost exhaustivă, nu excludem însă că ar fi putut exista grupuri criminale organizate alcătuite din 2 membri, însă o calificare expresă în acest sens nu a fost depistată.

Minimum 3 membri ai grupului infracțional/criminal organizat este instituit și în legislația penală a României (art. 367 CP) [8], Bulgariei (art. 321 CP) [5], Italiei (art. 416 CP), Irlandei de Nord (art. 2 al Legii din 1989) etc. [25, p.171-180]. Într-un caz din practica judiciară românească s-a decis că „nu ne aflăm în prezența unui grup de cel puțin trei persoane, constituit cu reguli și structură bine determinată, întrucât din probele dosarului rezultă, în mod cert, că doar doi inculpați au ajuns la un moment dat pe perioada infracțională să aibă legături aparent coordonate pentru realizarea comercializării drogurilor și nici un moment nu a fost antrenată cea de a treia inculpată, respectiv D.T.P., care, în fapt, este concubina inculpatului P.C. și, spre finalul realizării unor acte din lanțul infracțional, a fost nevoită, în virtutea conjuncturii și legăturilor preexistente de concubinaj cu inculpatul P.C., să aducă la îndeplinire cerințele acestuia, astfel că în cauză nu este îndeplinită latura obiectivă a infracțiunii” [18].

Următoarele două trăsături ale grupului infracțional organizat – dăinuirea în timp și operarea cu înțelegere – sunt absorbite de semnificația degajată de noțiunea grupului criminal organizat, fie de caracterul organizării în prealabil a membrilor grupului, fie de însăși noțiunea de participație prevăzută expres în art. 41 CP: „cooperarea cu intenție a două sau mai multor persoane la săvârșirea unei infracțiuni intenționate”.

Discrepanța finală dintre noțiunile de „grup criminal organizat” și „grup infracțional organizat” se desprinde din scopul în care se reunesc/asociază membrii grupurilor de referință.

Dacă „grupul criminal organizat” prescrie în calitate

de scop comiterea uneia sau a mai multor infracțiuni, păstrând cea mai vastă interpretare posibilă pentru acest element subiectiv al coparticipării infracționale, atunci conceptul de „grup infracțional organizat” divizează elementul subiectiv în două planuri:

- a. scopul primar – de comitere a unei infracțiuni grave sau a unei infracțiuni prevăzute de Convenția împotriva criminalității transnaționale organizate;
- b. scopul subsidiar – de obținere, directă ori indirectă, a unui avantaj financiar sau a unui alt avantaj material.

În sensul Convenției vizate de prezenta cercetare, prin infracțiuni grave se desemnează infracțiunile pasibile de o pedeapsă privativă de libertate al căror maximum nu trebuie să fie mai mic de 4 ani sau de o pedeapsă mai grea. Infracțiunile prevăzute de Convenție sunt spălarea produsului infracțiunii, spălarea banilor, corupția. Scopul obținerii avantajului financiar/material restrânge semnificativ raportarea grupurilor simple la forma de grup infracțional organizat, concentrând atenția asupra tipului de infracționalitate caracteristic formelor criminalității organizate: tâlhării, șantajuri, vătămări ale integrității corporale și a sănătății, răpiri, trafic de ființe umane, circulație ilegală de droguri, fabricare ilegală de bani, acte de terorism etc.).

Constituit sub formă de binom, scopul grupului infracțional organizat prescris de Convenție nu își găsește reflectie în legislația penală a Republicii Moldova. Or, comiterea infracțiunilor în cadrul unui grup criminal organizat este pasibilă și de pedepse sub minimum de 4 ani de închisoare (spre exemplu, art. 179 alin.(2) lit. b) CP, adică violare de domiciliu săvârșită de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală, se pedepsește cu închisoare de la 2 la 5 ani) și este realizată în cadrul infracțiunilor care nu urmăresc obligatoriu un interes patrimonial (spre exemplu, art. 151 alin. (2) lit. k) CP – vătămarea intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății săvârșită de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală, care, în esență, atentează asupra relațiilor sociale, existența cărora este condiționată de protejarea sănătății persoanei și a integrității corporale a acesteia).

Criminalitatea organizată reprezintă, conform Națiunilor Unite, „una dintre cele mai de temut provocări pe care le va întâlni colectivitatea mondială” [30, p.9]. Dacă în anul 2015 s-au înregistrat 37.846 de infracțiuni, dintre ele doar 121 (0,32%) au fost atribuite grupurilor criminale organizate, în anul 2016 pe teritoriul Republicii Moldova s-au înregistrat 39.734 de infracțiuni, dintre care 0,25 % au fost comise de grupuri criminale organizate (98 de infracțiuni), în anul 2017 cuantumul este și mai mic – la 33.520 de infracțiuni revin 0,23 % celor vizate de criminalitatea organizată (77 de cazuri) [24]. Considerăm această scădere a nivelului criminalității organizate ca reflectând eronat situația reală și tendin-

țele actuale de manifestare a criminalității în general, care tinde în mod pregnant spre internaționalizare. Unul din motivele acestei incertitudini își are sorgintele în reminiscențele din cadrul normativ, iar un alt motiv l-ar constitui nihilismul juridic, în virtutea căruia este negată utilitatea noțiunilor de orientare progresivă în pofida celor perimate, dar exersate în răstimp.

Într-un caz din practica judiciară a Republicii Moldova, instanța de judecată a reținut la calificarea acțiunilor inculpatului art. 42 alin. (2), 46 și 362¹ alin. (3) lit. a) CP. Mai mult ca atât, la individualizarea răspunderii și pedepsei penale, în calitate de circumstanțe ce agravează răspunderea penală prevăzute de art. 77 alin. (1) lit. c) CP, a fost reținută săvârșirea infracțiunii prin orice formă de participație [32]. Bazându-ne pe prevederile pct. 7 al Hotărârii Plenului CSJ cu privire la unele chestiuni ce vizează individualizarea pedepsei penale [23], conform căruia: „în cazurile în care circumstanța ce atenuează sau agravează răspunderea penală (art. 76-77 CP) este indicată în dispozițiile articolului Părții speciale a Codului penal, ca semn al componenței infracțiunii, în conținutul variantelor-tip sau în conținutul variantelor agravate, ea nu poate fi luată în considerare la stabilirea pedepsei pentru această infracțiune”, considerăm că în acest caz aceleași situații de drept i s-a acordat o dublă valență juridică. În confirmare vine și următoarea aserțiune: „Dacă circumstanța se conține în calitate de calificativ al infracțiunii, nu poate fi invocat drept circumstanță agravantă” [15, p.364].

Suprapunerea noțiunilor de „grup criminal organizat” și „grup infracțional organizat” denotă o sferă mai restrânsă de aplicabilitate a ultimului concept, însă, *per se*, această concretizare oferă o protecție mai reușită, atribuind legii un caracter de previzibilitate corespunzător standardelor Convenției Europene a Drepturilor Omului [13]. În acest context, este deosebit de important să fie respectat principiul general al certitudinii juridice, conform căruia instituțiile dreptului urmează să fie clar definite și ca însăși legea să fie previzibilă atunci când este aplicată, încât să corespundă standardului de „legalitate” stabilit de Convenția indicată mai sus, un standard care cere ca legea respectivă să fie suficient de exactă, încât să permită unei persoane – în caz de necesitate, cu o consultare adecvată – să prevadă, într-o măsură rezonabilă, ținând cont de circumstanțe, consecințele pe care o anumită faptă le poate provoca [34, §49].

Din altă perspectivă, ținând cont de vectorul de integrare europeană orientat de Republica Moldova în politica sa internă și externă [29], este interesantă, în conjunctura cercetată, practica statelor care relativ recent au aderat la Uniunea Europeană – România și Bulgaria.

Codul penal al României [8], în Partea Generală, nu operează cu formele organizate ale participației penale, Capitolul VI limitându-se strict la autorii și partici-

panții la comiterea infracțiunii și forma participației improprie, neglijată de legea penală autohtonă. Așadar, în art. 367 CP al României, intitulat *Constituirea unui grup infracțional organizat*, se instituie răspunderea penală pentru inițierea, constituirea, aderarea sau sprijinirea unui grup infracțional organizat. Alineatul 6 al art. 367 CP român intervine cu definirea grupului infracțional organizat, instituind următoarea noțiune: „*Prin grup infracțional organizat se înțelege grupul structurat, format din trei sau mai multe persoane, constituit pentru o anumită perioadă de timp și pentru a acționa în mod coordonat în scopul comiterii uneia sau mai multor infracțiuni*”.

Din câte se observă, terminologia folosită de legislativul român coincide perfect prevederilor Convenției împotriva criminalității transnaționale organizate, iar definirea conceptului de grup infracțional organizat, cu excepția categoriei și scopului infracțiunilor, este preluat din textul convențional.

În cazul Bulgariei, articolul 93 CP [5] conține explicația unor termeni folosiți, care, *inter alia*, prevede la pct. 20 definiția grupului infracțional organizat: „*este o asociație structurată, permanentă, alcătuită din 3 sau mai mulți membri, care acționează cu înțelegere, în interiorul țării sau în afara ei, la comiterea infracțiunilor care se pedepsesc cu închisoarea pe un termen mai mare de 3 ani. O asociație, de asemenea, urmează a fi considerată structurată în absența oricărei distribuții formale a rolurilor dintre participanții săi, durata implicării lor sau oricărei structuri interne dezvoltate*”. Sintagma „grup infracțional organizat” este folosită în mai multe componente calificate de infracțiuni, iar în art. 321 CP bulgar se incriminează însăși activitatea de creare, conducere, participare în cadrul unui grup infracțional organizat.

Este de menționat că și Bulgaria, prin definirea conceptului de grup infracțional organizat, a pledat pentru varianta înscrisă în cadrul Convenției împotriva criminalității transnaționale organizate, cu particularizarea categoriei de infracțiuni și evitarea specificării unui scop concret.

În cazul definirii altor infracțiuni convenționale (genocidul [11], traficul de ființe umane [10], atacul asupra persoanei care beneficiază de protecție internațională [14] etc.), Republica Moldova a păstrat aproape intact definiția și textul incriminator, fapt ce ne servește ca *ultima ratio* în justificarea necesității păstrării consecvenței la instituirea și definirea expresiei „grup infracțional organizat” în forma prestabilită de Convenția împotriva criminalității transnaționale organizate.

În cele ce urmează ne propunem să scoatem sintetic în evidență unele reflecții ale autorilor privitoare la mecanismul de prevenire și combatere a criminalității organizate specificat la nivel național în conținutul regulatoriu al legii speciale amintite *supra*.

Așadar, în virtutea prevederilor art. 20 pct.1 al Convenției ONU împotriva criminalității transnaționale organizate, statele părți sunt ținute să creeze, la nive-

lul ordinii juridice interne, instrumente investigative adecvate de care se pot folosi în vederea desfășurării unor cercetări penale optime pe segmentul prevenirii și combaterii criminalității organizate.

Potrivit normei citate, dacă principiile fundamentale ale sistemului său juridic național permit, fiecare stat parte, ținând seama de posibilitățile sale și conform condițiilor prevăzute de dreptul său intern, ia măsurile necesare pentru a permite să se recurgă în mod corespunzător la livrările supravegheate și, când consideră potrivit, la alte tehnici de anchete speciale, cum sunt supravegherea electronică sau alte forme de supraveghere și operațiuni de infiltrare, de către autoritățile sale competente pe teritoriul său în vederea combaterii eficiente a criminalității organizate.

Corespondentele normativenaționale ale prescripției convenționale, pe lângă Codul de procedură penală și Legea privind activitatea specială de investigații, nr.59 din 29.03.2012, se regăsesc specificate inclusiv în Legea privind prevenirea și combaterea criminalității organizate, nr. 50 din 22.03.2012.

În context, potrivit art. 12 al legii speciale, autoritățile cu atribuții în domeniul prevenirii și combaterii criminalității organizate exercită:

- 1) măsuri speciale de investigații;
- 2) măsuri specifice de combatere a criminalității organizate.

Dacă măsurile speciale de investigații sunt exercitate în condițiile prevăzute de legislația cu privire la activitatea specială de investigații și de legislația procesual-penală, măsurile specifice de combatere a criminalității organizate au un regim juridic de reglementare aparte.

În calitate de măsuri specifice de combatere a criminalității organizate, potrivit legii, compar:

- a) încadrarea controlată în grupul sau organizația criminală;
- b) infracțiunea controlată.

Potrivit aceluiași act normativ, încadrarea controlată în grupul sau organizația criminală constă în introducerea colaboratorilor din subdiviziunile specializate în prevenirea și combaterea crimei organizate sau, după caz, a altor persoane în grupul sau organizația criminală cu scopul de a influența membrii grupului sau organizației criminale să renunțe la activitatea criminală organizată sau la comiterea anumitor infracțiuni, de a racola informatori din cadrul grupului sau organizației criminale, de a deteriora structura grupului sau organizației criminale, de a redirecționa activitatea criminală a grupului sau organizației criminale, de a dezinforma membrii grupului sau organizației criminale, precum și de a acumula informații despre componența și structura grupului sau organizației criminale, despre intențiile criminale și crimele comise anterior de grupul sau organizația criminală.

Articolul 14 din Legea privind prevenirea și com-

baterea criminalității organizate, nr. 50 din 22.03.2012 precizează că infracțiunea controlată reprezintă comiterea de către persoana încadrată controlată în grupul sau organizația criminală a unei fapte ce prezintă doar semne obiective ale unei infracțiuni ușoare sau mai puțin grave, în mod controlat și dirijat de autoritatea responsabilă, în scopul curmării sau descoperirii infracțiunilor grave, deosebit de grave și excepțional de grave.

Procedura de autorizare a comiterii unei infracțiuni controlate este inițiată de conducătorul autorității cu atribuții în prevenirea și combaterea criminalității organizate, care prezintă procurorului propunerea de aplicare a măsurii specifice de comitere a infracțiunii controlate. Dacă consideră motivată propunerea, procurorul înaintează judecătorului de instrucție un demers privind autorizarea comiterii infracțiunii controlate. Judecătorul de instrucție examinează propunerea, demersul și materialele prezentate și, printr-o încheiere motivată, autorizează sau respinge demersul privind autorizarea comiterii infracțiunii controlate.

Aparent prevederile normative analizate par suficiente de clare, acestea circumscriu aria subiecților responsabili de punerea în aplicare a măsurilor specifice de combatere a criminalității organizate și procedura de urmat, în vederea dispunerii și autorizării lor.

Cu toate acestea, privite din perspectiva normei operative stipulate de alin. (4) art. 2 al CPP, măsurile specifice de combatere a criminalității organizate devin inoperante în măsura în care, potrivit legii procesuale, normele juridice cu caracter procesual din alte legi naționale pot fi aplicate numai cu condiția includerii lor în Cod.

Mai mult, metodele specifice sunt concepute de legiuitor ca instrumente fundamentate în ordinea juridică internă de care pot face uz organele competente ale statului pentru a desfășura cercetări penale în vederea descoperirii și contracarării infracțiunilor de criminalitate organizată. Din acest motiv, lipsa reglementărilor exprese în conținutul legii procesual penale, prin care ar fi clarificat regimul juridic al măsurilor specifice de combatere a criminalității organizate, exclude actualmente eficiența acestora din perspectiva desfășurării probatoriului în cadrul unui proces penal determinat.

Lupta împotriva fenomenului criminalității organizate, atât la nivelul ordinii publice naționale cât și pe dimensiunea transnațională, presupune crearea unui cadru juridic viabil ce poate fi pus la dispoziția autorităților în procesul de prevenire și combatere a criminalității, iar inadvertențele normative identificate și reflectate în prezentul studiu diminuează, de altfel, din capacitatea de apărare a statului.

Or, încă mai fiind valabil adagiul latin „*si vis pacem, para bellum*”, considerăm că statele sunt ținute să se înarmeze cu un arsenal juridic corespunzător în vederea realizării unor investigații eficiente și proactive pe segmentul prevenirii și combaterii criminalității organizate.

Concluzii și recomandări. Respectarea dreptului internațional și a tratatelor internaționale – prevedere statuată la art. 8 al Legii fundamentale [9] – implică realizarea angajamentelor asumate pe plan mondial, care se impun nu doar prin consiliere, ci și prin obligativitate.

Noțiunea de grup infracțional organizat în forma proclamată de Convenția împotriva criminalității transnaționale organizate comportă un suflu inovativ cu o orientare progresivă și în strictă concordanță cu tendințele dezvoltării fenomenului criminalității contemporane.

De lege ferenda, intervenim cu inițiativa de a modifica prevederile art. 46 CP în acord cu prevederile instrumentelor juridice internaționale, cu adaptarea la contextul național, după cum urmează:

„Articolul 46. Grupul infracțional organizat

(1) *Grup infracțional organizat este un grup structurat alcătuit din trei sau mai multe persoane, care există de o anumită perioadă și acționează în înțelegere, în scopul săvârșirii uneia ori mai multor infracțiuni.*

(2) *Grup structurat desemnează un grup care nu s-a constituit la întâmplare pentru a comite neapărat o infracțiune și care nu deține neapărat un anumit rol de continuitate sau de structură elaborată pentru membrii săi”.*

Respectiv, modificarea legislativă de referință urmează să opereze *mutatis mutandis* în cursul întregului Cod penal și a actelor normative subordonate acestuia.

De asemenea, considerăm judicios de a reconceptualiza regimul juridic al măsurilor specifice de combatere a criminalității organizate, așa cum acestea sunt prevăzute de Legea privind prevenirea și combaterea criminalității organizate, nr. 50 din 22.03.2012, din perspectiva eficientizării mecanismului existent prin operarea completărilor corespunzătoare în conținutul regulatoriu al Codului de procedură penală.

Referințe bibliografice:

1. Birgău M., Ursu V. *Criminalitatea organizată – aspecte criminologice și juridico-penale*. Studiu monografic. Chișinău: Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al RM, 2004. 177 p.
2. Botnaru S., Șavga A., Grosu V., Grama M. *Drept penal*. Partea generală. Vol. I. Ediția a II-a. Chișinău: Cartier juridic, 2005. 620 p.
3. Brânză S., Stati V. *Drept penal*. Partea specială. Vol. I. Chișinău: Tipografia Centrală, 2011. 1062 p.
4. Bulgăr Gh. *Dicționar de sinonime*. Chișinău: Știința, 1998. 274 p.
5. Codul penal al Bulgariei din 15.03.1968, cu ultimele amendamente din 19.12.2017. <http://law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1245689&subID=100109090,100109257,100109267,100109819> (vizitat 26.03.2018).
6. Codul penal al Republicii Moldova nr. 985 din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr. 72-74.

7. Codul penal al Republicii Moldova din 24.03.1961. În: *Veștile*, 1961, nr. 010 (abrogat).
8. Codul penal al României, nr. 286 din 2009, în vigoare din 01.02.2014. În: *Monitorul Oficial al României, Partea I*, 2009, nr. 510.
9. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1994, nr. 1.
10. Convenția Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane din 03.05.2005. http://anti-traffic.gov.md/public/files/Conventia_Consiliului_Europei_TFU.pdf (vizitat 26.03.2018).
11. Convenția Organizației Națiunilor Unite pentru prevenirea și reprimarea crimei de genocid nr. 1948 din 09.12.1948. În: *Tratate Internaționale la care Republica Moldova este parte*. Vol I. Chișinău: Moldpres, *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1998.
12. Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate, adoptată la New York, la 15 noiembrie 2000, ratificată de Republica Moldova prin Legea nr.15 din 17.02.2005. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2005, nr.36-38/122.
13. Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, adoptată la Roma la 4 noiembrie 1950, ratificată de Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului nr.1298 din 24.07.1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1997, nr.54-55/502.
14. Convenția privind prevenirea și sancționarea infracțiunilor contra persoanelor care se bucură de protecție internațională, inclusiv agenții diplomatici din 14.12.1973. (<https://lege5.ro/Gratuit/he2demru/conventia-privind-prevenirea-si-sanctionarea-infrac-tiunilor-contra-persoanelor-care-se-bucura-de-pro-tection-internationala-inclusiv-agentii-diplomatici-din-14121973>) (vizitat 26.03.2018).
15. Covalenco E., Vizdoagă T. Deliberarea și adoptarea sentinței. În: *Manualul judecătorului pentru cauze penale*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2013, p.353-377.
16. Decizia Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova din 10 ianuarie 2018. Dosarul nr. 1ra-133/2018. http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=10191 (vizitat 23.03.2018).
17. Decizia Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova din 16 ianuarie 2018. Dosarul nr. 4 - 1re - 4/2018. http://jurisprudenta.csj.md/search_plen_penal.php?id=1481 (vizitat 02.05.2018).
18. Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție a României, Secția penală, nr. 4469/2006. www.scj.ro (vizitat la 28.02.2018).
19. Dicționarul explicativ al limbii române (ediția a II-a revăzută și adăugită). Academia Română, Institutul de lingvistică „Iorgu Iordan”. București: Univers Enciclopedic, 2009. 1230 p.
20. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova pentru aprobarea Strategiei naționale de prevenire și combatere a criminalității organizate pe anii 2011-2019, nr. 480 din 30.06.2011. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2011, nr. 110-112.
21. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea bunurilor, nr.23 din 28.06.2004. În: *Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova*, 2004, nr. 8, p. 5.
22. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova cu privire la practica judiciară în cauzele penale referitoare la infracțiunile săvârșite prin omor (art.145-148 CP al RM), nr. 11 din 24.12.2012. În: *Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova*, 2013, nr.6, p. 4.
23. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova cu privire la unele chestiuni ce vizează individualizarea pedepsei penale nr. 8 din 11.11.2013. http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=127 (vizitat 26.03.2018).
24. Informația operativă privind starea infracționalității (fără dosarele clasate) pe teritoriul Republicii Moldova pentru anul 2015/2016/2017. (<http://mai.gov.md/ro/advanced-page-type/date-statistice>) (vizitat 24.03.2018).
25. Kövesi L.C. *Combaterea crimei organizate prin dispoziții de drept penal / Teză de doctorat*. Timișoara, 2011. 444 p.
26. Legea Republicii Moldova pentru ratificarea Convenției Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate nr. 15 din 17.02.2005. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2005, nr. 36-38.
27. Legea Republicii Moldova privind prevenirea și combaterea criminalității organizate nr. 50 din 22.03.2012. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2012, nr. 103.
28. Legea Republicii Moldova cu privire la prevenirea și combaterea terorismului nr. 120 din 21.09.2017. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2017, nr. 364-370.
29. Relațiile Republica Moldova – Uniunea Europeană. <http://www.mfa.gov.md/despre-relatiile-rm-ue/> (vizitat 25.03.2018).
30. Salich H., Speroni F. Raport asupra programului de acțiune relative a criminalității organizate, întocmit în numele comisiei libertăților publice și a afacerilor interioare. Parlamentul European, A3-0033/94, 27 ianuarie 1994.
31. Seche M., Seche L. *Dicționar de sinonime*. București: Editura Litera Internațional, 2002. 450 p.
32. Sentința Judecătorei Botanica, mun. Chișinău din 19.03.2015. Dosarul nr. 1-280/14 https://jc.instante.justice.md/apps/pdf_generator/base64/create_pdf.php (vizitat 27.03.2018).
33. Sterschi F.E. *Criminalitatea transnațională: normativul penal de sancționare și politici de prevenire și combatere / Teză de doctor în drept*. Chișinău, 2015. 180 p.
34. *Case of The Sunday Times v. The United Kingdom*, ECHR, 26 April 1979. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57584> (vizitat 27.03.2018)
35. Боровиков В.Б., Смердов А.А. *Уголовное право. Общая и Особенная части. Учебник. 2-е издание*. Москва: Юрайт, 2014. 717 с.

